

Ἄγγλια ἢ στή Ρωσία ἢ ὅπου ἄλλου. Ἄλλα καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ σοσιαλισμοῦ στὰ διάφορα ἔθνη εἶναι διαφορετικά. Ἐχουμε βέβαια κάτι τι κοινὸ οἱ σοσιαλιστὲς σ' ὅλα τὰ ἔθνη—τὸν πόθο νὰ καλλιτερίψουν τὴν τύχη τους, δηλαδὴ νὰ ξεκουράζονται ὅσο μποροῦν περισσότερο, —ἀλλὰ δὲν παρατηρεῖ τὰ χα πὼς ἔχουν καὶ διαφορὲς, καὶ ὅτι οἱ διαφορὲς αὐτὲς βγαίνουν ἀπὸ τὴ διαφορὰ τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ καθὲ ἔθνους; Εἶναι δυνατό τὸ συγκαταίνετο αἰσθημα τῶν λαῶν γιὰ τὰ σοσιαλιστικὰ ἰδανικά. Μὰ εἶναι ἐπίσης δυνατό καὶ τὸ αἰσθημα, ὅχι τοῦ πατριωτισμοῦ, ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς ποὺ ὑπάρχει ἀναμεταξύ Γάλλους, Ἄγγλους, Γερμανοὺς κτλ. Ἡ διαφορὰ φτάνει ὡς τὸν πόλεμο ἀναμεταξύ τῶν ἔθνη—γιὰ τὴν ἐπικράτησιν. Ἡ κληρονομικότητα εἶναι τρισμέγιστη δύναμις. Ἄν μὲ τὸν καιρὸ σβυστοῦνε οἱ διαφορὲς, — ἂν οἱ συγκοινωνίες γίνοντο τόσο γρήγορες καὶ τέλειες ποὺ νὰ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος σήμερα νὰ γεννιέται στὸ Τουμπουκτού, καὶ αὐρεῖ νὰ βρισκεται στὸ βόρειο πόλο, μεθ' αὐτοῦ στὴ Νέα Ἰόρκη καὶ τὴν ἄλλη μέρα στὴν Τεχεράνη—ἂν οἱ ἐπιγεμίες μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τῶν τωρινῶν ἔθνων γίνοντο συχνότερες—ἂν καταργήσουμε τὰ κλίματα γινόμενοι νομάδες, ὅπως μπορεῖ ἴσως μιὰ μέρα νὰ συμβῇ—τότε βέβαια ἔστερα ἀπὸ αἰῶνες θὰ καταστήσουμε κοσμοπολίτες, τότε βέβαια καὶ ἡ κληρονομικότητα θὰ ἀρχίσει νὰ γίνεται κοινὴ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲ θὰ ὑπάρχουν χωριστὲς κληρονομικότητες, καὶ χωριστὰ ἰσοπέδως ἔθνη, ἀλλὰ μιὰ κληρονομικότητα καὶ ἓνα ἔθνος—ἡ ἀνθρωπότης.

Ὅμως πάντα θὰ ὑπάρχουν μάζες ἀνθρώπων ποὺ θὰ ξεχωρίζονται: μὲ σύνορα ἀναμεταξύ τους, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς καθὲ μάζας θὰ τοὺς συνδέουν κάποια συμφέροντα κοινά. Δὲ θὰ εἶναι ἔθνη, μὰ θὰ εἶναι μάζες. Μονάχα οἱ λέξεις ἀλλάζουν!

Καὶ ἡ Ἀνάγκη, ἡ Μοῖρα ἢ πικροταϊνὴ, θὰ ὀρίζεται αἰῶνα καὶ θὰ κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους.

26 τοῦ Ἀπριλίου.

ΙΔΑΣ

ἢ Ἀνθρωποῖδας πίθηκος (1)

1) Τὸ παρατσούκλι αὐτὸ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ μὲ χαρακτηριστικῶς, μὲ καλοσύνη ὁ κ. Σκληρός. Δηλαδὴ «Κοινὸς ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔλασε ἀκόμη τὸ φυσικὸ του ἐγωισμὸ καὶ τὴ φυσικὴ του ἐπιβιωτικὴ σκληρότητα». Ἐνῶ «Ἐυγενὴς πολιτισμένος ἄνθρωπος εἶναι κείνος ποὺ θέλει συνειδητὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἐξανθρωπιστικὸ ἔργο τῆς ἐξέλιξης!»—Καὶ ποῖος τὴ γνωρίζει τὴν κ. Ἐξέλιξη; Δὲν ἔβρω. Ἐγὼ ὅμως δὲν τὴ γνωρίζω.

στόλο ποὺ σκάρωσε, καὶ μὲ τὴν πρεσβεία ποῦστελε στὸν Ἀρχιδούκα Κωνσταντῖνο, μ' ἐντολὴ νὰ τὸν ὀνοματίσῃ Ἑλληνικὴ Αὐτοκράτορα. Ἐστειλε κ' ἡ Αὐτοκράτορισα χρήματα καὶ ἄρματα γιὰ νὰ γίνοντο οἱ χρειάζομενες ἐτοιμασίες. Ἀξάφνα ὅμως, αἰτία τὸ Πολωνικὸ ζήτημα πάλι, ὑπογράφεται ἡ Εἰρήνη τοῦ Γρασίου, καὶ στέλνει διαταγὰς ἡ Αἰκατερίνα νὰ μὴν κουνήσουνε ἀκόμα οἱ δικοί μας, παρὰ νὰ προσμένουνε! Τοῦ κάκου ἡ Πρεσβεία ποὺ εἶχε σταλθῆ στὴν Πετρούπολη παραστάειναι καὶ πρότεινε τραγὰ καὶ μεγαλόβουλα ἔργα—σωστὰ ἀκουσθὲναι μὲ τὰ κλήματα. «Ὅχι λιγότερες ἀπὸ τριακόσες χιλιάδες ἔτοιμες νὰ χυμίζοντο στὴν Πόλη στόνομα τοῦ νέου τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐμείναν κ' αὐτὰ ὄνειρα, ὅταν τὰ ὄνειρα τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὅς τόσο ἓνα πρᾶμα δὲν ἔβρινε ὄνειρο, παρὰ ἔγινε ἀλήθεια, κ' ἔδωσε κάποια νεύρα στὸν ἔθνικὸ χαρακτήρα, ἢ ἀπόρατῃ τοῦ Κατζώνη καὶ τῶνε δικῶν του νὰ σπρώξουνε τὸ κίνημα καὶ δίχως ρουσικὴ βοήθεια, τουλάχιστο λίγον καιρὸ. Κ' ἔτσι ἀπλωσε ὁ Κατζώνης τὴ φωτιὰ γιὰ λογαριασμὸ του, πρᾶμα ποὺ δὲν εἶχε γίνεῖ ἄλλοτε με σκοπὸ ἀληθινὰ ἔθνικὸ, καὶ μόλις μισοξαναγίνε ἀργότερα, στὸν Ἱερὸ δηλαδὴ τὸν Ἀγῶνα, ποὺ ὅσο κ' ἂν ἀρχίσει δίχως βοή-

ΚΕΝΑ ΦΙΛΑΜΑΤΑ

«Ἔστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασιν ἀδεία τέρφως»
ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

Χείλια ποὺ δὲ φιλήθησαν, τώρα γλυκοφιλοῦνται μὲ γράμματα κ' εἰν' τὰ φιλιὰ γλυκὰ καὶ μυρωμένα· μιὰ καὶ δοθοῦν τέτλια φιλιὰ ποτὲ δὲ λημονιοῦνται γιὰς εἶναι μὲ τὸ ἀθάνατο νερὸ μουσικοπλημένα.

Μακριὰ κ' ἂν εἶσαι, πλάι μου σ' ἀιστάνουμαι, ὦ Καλή μου, καὶ πλέκω σου μὲ λούλουδα μαγιάτικα στεφάνια καὶ τὰ φιλιὰ καὶ ἔξερε το, σὰ κώθεις τὸ φιλι μου, ψυχὴ φιλιέται μὲ ψυχὴ κ' εἰν' τὰ φιλιὰ οὐράνια.

Λευκάδα ΔΕΚΑΙΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Μὲ χαρὰ μας μάθαμε τὴν περασμένη βδομάδα πὼς τὸ Βασιλικὸ θέατρο ἔκλεισε τὶς πόρτες του γιὰ καλὰ πιά. Καὶ ἡ δικὴ μας χαρὰ, πιστεύουμε, θὰ βρῆκε ἀντίκλαο σ' ὅσους ἀληθινὰ ἀγαπᾶνε τὸ Ρωμαϊκὸ θέατρο.

Ὅταν ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια ἀνοιξε, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ συντελοῦσε στὴν προκοπὴ τῆς Τέχνης στὸν τόπο μας, ἐκείνοι ποὺ προφύτρεψαν τὴν ἀλήθεια εἶταν, ὅπως πάντοτε, ἀπὸ τὸ στενὸ φιλολογικὸ κύκλο ποὺ ἡ ἔθνικὴ συνείδησις αὐτοσώματη κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Μιστριώτη καὶ τῆς Δημοσιογραφίας τὴν καταδικάζει, μόνος καὶ μόνος ἴσως ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ κύκλος ἀντιπροσωπεύει ἀκόμα αὐτὴ τὴν Ἑθνικὴ συνείδησις. Ἡ τοτερινὴ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου—ἡ ἰδία διεύθυνσις ποὺ παραστῆθηκε καὶ στὴ νεκρικὴ του ἀκολουθία—θεωρήθηκε ἀκατάλληλη, πιτωδρομικὴ, κούφια γιὰ ἓνα τέτοιο ἔργο. Καὶ τὸ ἔργο εἶταν δημιουργία θεάτρου στὴν Ἑλλάδα. Δημιουργία ποὺ χρειάζονταν μάτια, στήθος, νοῦ, καρδιά, ζωὴ, συνταριασμένα μὲ δύναμη καὶ μὲ γενναϊότητα ποὺ νὰ παλαίψῃ, νὰ σπᾶσῃ, νὰ μαζέψῃ, νὰ ταχτοποιήσῃ, νὰ χτίσῃ. . . . Τὰ πρᾶματα ἐδῶσαν τὸ δικίον σὲ κείνη τὴν προσητεία.

Οἱ λαοφροὶ ἄθρωποι ὅμως ποὺ ἔτυχε μὲ τὸν Τύπο νὰ διευθύνουν τὴν κοινὴ Γνώμη, τόνισαν ὕμνους στὴν ἀψηλὴ Βασιλικὴ προστασία, ποὺ τὴ θεωροῦσαν ἀρκετὴ ἐγγύθησι γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ καὶ

θεία, ἐγκαινιάσθηκε ὅμως μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς, ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας μὲ τὸν ἀθώρητο τὸν Ἀρχηγό, τί ἄλλο εἶταν παρὰ γέννημα τέτλιας ἐλπίδας; Ὅνειρο ποὺ κατὰ δυστυχίαν μὴς ἀλήθειψεν στὸ τέλος, καὶ μὴς κουτσούρεψε ἀντίς νὰ μὴς μαγαλώσῃ.

§ 3

Λάμπρος Κατζώνης.

Ὁ Λάμπρος Κατζώνης στάθηκε τόσο μᾶλλον ἔξοχος στὴν ἱστορία μας, ὅσο εἶτανε στὸ χέρι του νὰ δείξῃ κ' αὐτὸς τὸν κοινὸν χαρακτήρα, ὄντας μάλιστα ὑποταχτικὸς τῆς Ρουσίας, ὅπως προτίμησε νὰ φανῇ μὲ δικὴ του θέλησιν ἄντρας. Εἶχε πράξει ἀξίωματικὸς καὶ στὸν Ὀρλόφικο πόλεμο καὶ σ' ἄλλους Ρουσικοὺς πολέμους κατόπι. Ἀπὸ τὴ Ρουσία λοιπὸν πρόβαλε ὅταν κατέβηκε στὸ Τριέστι, πῆρε τὴν ἀρχηγία τοῦ στόλου ποὺ προκναφέραμε, καὶ τραβήξε κατὰ τὰ νερά μας. Τὰ μεγάλα κατορθώματα ποὺ τοῦ ἀποδίδονται μέσα στὰ δύο χρόνια ποὺ ἀκολοῦθησαν, 1788 καὶ 1789, τὶς ἀπανωτὲς ἐκεῖνες θαλασσονικές ποὺ ἀκούμε, σὰ νὰ τὶς θεωροῦνε ὑ-

ἀποδείχτηκαν ἄλλη μιὰ φορὰ ἀνιστόρητοι καὶ ἀμειλίγητοι. Σ' αὐτὸ βέβαια δὲ θὰ εἴμαστε μίς κείνοι ποὺ θὰ τοὺς διδάξουνε. Θὰ ποῦμε μονάχα πὼς ἡ αὐλικὴ κλίκα ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς μούχλας καὶ τῆς ρουτινας διάλεξε τὸ ἀνώτερο προσωπικὸ τοῦ θεάτρου, μὰ πὼς καὶ στὰ ἔργα ποὺ ἀνέβασε στὴ σκηνὴ τοῦ ἄφησε τέλεια ἀποκλεισμένη τὴν πηγὴ ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ βρῇ ἂν ὄχι ἀριστουργήματα, καλὰ ὅμως Ἑλληνικὰ ἔργα, ἀξία γιὰ τὸ ἔθνος περισσότερο ἀπὸ ὅσα ἀνέβασε ἴσα μὲ τὴν ὥρα.

*

Ὁ κ. Βλάχος κατάλαβε τότε τὴν ἀποτυχία του καὶ παρατήθηκε. Τότε διαδέχτηκε ὁ κ. Στεφάνου μὲ τὴ νεώτερη, μὰ δημοσιογραφικὴ ἀντίληψη τοῦ θεάτρου, καὶ μὲ τὰ σίδερα τῆς αὐλικῆς κλίκας στὰ χέρια, κ' ἀπότυχε κ' αὐτός. Ἦστερα ἦρθε ὁ κ. Πατσάλης, ἀκού πῆρε τὴ σύνταξή του ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Δικαιοσύνης ποὺ τοῦ εἶτανε Τμηματάρχης, ἔχοντας ὅμως τώρα δεξὴ χεῖρ τὸν κ. Οἰκονόμου. Εἶταν ἡ μόνη ἐποχὴ ποὺ ὁ ἓνας ἱκανὸς μέσα στὸ θέατρο κείνο πάσκιζε κατὰ νὰ κάμῃ. Ἄ μείνη τίποτα ἀπὸ τὴ μουχλιασμένη μακαριτίσσα περίοδο τοῦ Βασιλικοῦ, αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Οἰκονόμου. Ἐμπᾶσε τὴ ζωτανὴ γλῶσσα. Ἀνέβασε ἔργα παγκόσμιας φιλολογικῆς ἀξίας. Πολέμησε τὰ ἔργα τῆς εὐκολῆς τέχνης καὶ φιλοσοφίας.

Φυσικὸ εἶταν ἡ μικρὴ αὐτὴ ἐπανάστασις τοῦ κ. Οἰκονόμου νὰ μὴν ἀρέσῃ στὴ διευθύνουσα ἀπὸ τὰ παρασκηνία αὐλικὴ κλίκα. Βαρειὰ ἔργα καὶ ζωτανὴ γλῶσσα, εἶναι πρᾶματα καθὲ ἄλλο παρὰ ἀριστοκρατικά. Ἄφησε ποὺ ἀπαιτοῦν καὶ δουλειὰ πολλή, καὶ ἔξοδα πολλὰ, καὶ καθόλου δὲν ἐνθουσιάζουνε καὶ τὴ Δημοσιογραφία. Νὰ ἔρθῃ λοιπὸν πάλι ὁ Βλάχος νὰ κενώσει καὶ νὰ βάλῃ σὲ τάξιν τὰ παρεστρατισμένα. Κ' ἔτσι ἀναγκάστηκε ὁ ἓνας καὶ ὁ μόνος ἐκεῖ μέσα ἱκανὸς ποὺ θὰ δύνοταν νὰ κάμῃ τίποτα, νὰ πάρῃ τὰ βρεμένα του καὶ νὰ μείνῃ λεύτερος ὁ κ. Βλάχος.

*

Τὸ Βασιλικὸ θέατρο πολεμήθηκε στὸ δρόμο του, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς φωτισμένους, ὅσους εἶχαν κρυφὴ λαχτάρῃ μέσα τους τὸ ξαναγέννημα τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, μὰ περισσότερο πολεμήθηκε ἀπὸ κείνους ποὺ ζητοῦσαν νὰ βουτήξουν στὰ ποσοστὰ καὶ στὸ ταμεῖο

περβολὲς εἰς ἱστορικοί. Ἐνα πρᾶμα ὅμως πιστεύουμε, κάμποσο σημαντικὸ γιὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πὼς πάσκιζε ὁ Στέφανος ὁ Μαυρογενῆς νὰ τὸν ἀγοράσῃ ἀπὸ μέρος τοῦ ἀφέντη του τοῦ Σουλτάνου, καὶ δὲν τὸ κατώρθωσε. Ἦρθε κατόπι ἡ μεγαλύτερη μάχη του, κ' ἡ πρὸ δεξασμένη (1790). Εἶχε μαζί του καὶ τὸν Ἀντροῦτζο, τὸν πατέρα τοῦ Ὀδυσσεά, μὲ πεντακόσους Κλέφτες, γυρισμένους ναυτικούς, καθὼς ἔκταναν τότες. Εἶχε κ' ἄλλους θαλασσινὸς ἀρχηγούς. Στὴν ἀρχὴ πῆρε τὸ κατόπι τὸ Τούρκικον στόλο, καὶ τὸν ἐδίωξε. Ὅταν ὅμως ἦρθαν οἱ Ἄλγερίνοι καὶ σμίξανε μὲ τοὺς Τούρκους, πῆγε κ' ἡ τύχη ἀπὸ τὸ μέρος τους. Τριγυρίζανε τοὺς δικούς μας κοντὰ στὴν Ἑζβόια, καὶ τοὺς ἔσπασαν. Ἐγίναν τότες ἡρώοι ποὺ μὰ τὴν ἀλήθεια δύσκολα τοὺς ἀπαντοῦμε ἔστερ' ἀπὸ τοὺς παλιούς τοὺς Κυναίγειρους. Ἀρίνουμε τὴν περιγραφὴ τους στὴν καυτὸ ἱστορία.

Μόλις γλύτωσε ὁ Κατζώνης μὲ μερικὸς δικούς του στὴ Μήλο, καὶ μὲ τὰ λείψανα τοῦ στόλου του τοιμαζότανε νὰ ἐκναρχίσῃ τὸν ἄγῶνα, ὅταν ἀξάφνα ἔρχεται ἡ διαταγὴ τῆς Αἰκατερίνας νὰ παύσῃ, ἐπειδὴ μελετοῦσε ἡ Αὐτοκρατορία εἰρήνην μὲ τὴν Τουρκία. Τότες λοιπὸν εἶναι ποὺ ὀργιστικὴ ὁ Λάμ-